

> Barbara Nola, Viktoria Bubalo, Ivana Roščić, Nataša Dangubić

foto: Nina Đurđević

> Viktoria Bubalo, Nataša Dangubić, Barbara Nola, Jelena Miholjević

foto: Nina Đurđević

NINA OŽEGOVIĆ

Lascivna koreodrama s elementima recitala i multimedijalnosti

MILENA MARKOVIĆ: *Deca*

Redatelj: SAŠA BOŽIĆ

Gradsko dramsko kazalište *Gavella*Premijera: 2. veljače 2024. / Mala *Gavella*

Dramska predstava *Deca*, nastala prema potresnom i emocionalnom romanu/poemi srpske dramatičarke, pjesnikinje i sveučilišne profesorice Milene Marković (praizvedena 2. veljače na sceni Male *Gavelle*), iznevjerila je očekivanja, a razlog za to je dvojak: s jedne strane, ta surovo iskrena, intimna i bolna ispovijest autorice o odrastanju i životu žene, majke i umjetnice u patrijarhalnoj sredini interpretirana je prilično jednostrano, čak površno, a s druge strane lik junakinje predstavljen je plošno, prije svega hipersek-

sualiziranom tjelesnošću, što je u literarnom izvorniku tek jedna dimenzija. Takav pristup rezultirao je jednosatnom predstavom na razini spektakla i stereotipa, koja na sceni nije oživjela tragiku i duh toga višeslojnog i kompleksnog romana/poeme, a istodobno nije ponudila novo čitanje.

Dramski opus Milene Marković nije nepoznat zagrebačkoj publici. Kazališni gledatelji upoznali su njezin dramski izričaj u predstavama *Šine* i *Zmajeubice* u izvedbi Jugo-

slovenskoga dramskog pozorišta. Predstave su gostovale u Zagrebačkom kazalištu mladih prije dvadeset, odnosno deset godina. U *Šinama* je progovorila o tzv. izgubljenoj generaciji, stasaloj u ratnim i poratnim godinama, a u *Zmajeubicama*, tekstu napisanom prema narudžbi JDP-a, donijela je poetsko viđenje grupe Mlada Bosna, koja je organizirala atentat na Franju Ferdinanda i njegovu suprugu Sofiju 1914. u Sarajevu. U *Deci*, romanu vulkanske snage koji se opire definicijama i klasifikacijama, razotkrila je vlastiti život, s naglaskom na motivima obitelji, majčinstva i djece, osobito na stvarnost svojega sina s posebnim potrebama. U središtu je Milena, žena rođena u prošlom sustavu, slobodoumna i drska antijunakinja, koja bez patetike i okolišanja, ali poetično, u verbalnoj emocionalnoj bujici, baca pred čitatelje najintimnije dijelove svojega života, od djetinjstva do zrele dobi i priznanja. Posebno su razorni stihovi u kojima svjedoči kako su joj prerano majčinstvo i dijagnoza njezina sina promijenili život. Na društvenoj razini, autorica progovara i o buntu svoje generacije rođene sedamdesetih godina prošloga stoljeća: buntu protiv roditelja i učitelja, lažnog morala i licemjerja te konzervativnosti provincijske i malograđanske sredine. U konačnici, roman *Deca* je i suptilno literarno svjedočanstvo o tranzicijskom razdoblju te posveta vrlo živopisnim likovima koji su obilježili njezin život. No te teme tek su naznačene ili ih uopće nema.

Svaki redatelj ima pravo na vlastito čitanje literarnog i dramskog predloška, međutim, u slučaju *Gavelline Dece* kazališna interpretacija redatelja Saše Božića i kućnog dramaturga beogradskoga Ateljea 212 Dimitrija Kokanova, koji je usput rečeno napisao i libreto za suvremenu operu *Deca*, ne odražava u dovoljnoj mjeri ubojit, pa čak i subverzivni literarni predložak, koji je ovjenčan prestižnom NIN-ovom nagradom. Saša Božić je specifična umjetnička pojava u hrvatskom teatru, koji sa svojim kazalištem *de facto* godinama stvara predstave u kojima donosi mješavinu plesa, performansa, glazbe i teatra te novih medija, stvarajući hibridne forme, tzv. izved-

bene eseje, koji nadmašuju granice klasičnih kazališnih ili plesnih predstava. Taj rukopis vidljiv je i u *Deci*.

Međutim, problem je u tome što je taj kompleksni tekst Milene Marković, dirljiv i na trenutke gorak, pretvoren u nepotrebni spektakl u kojem su erotizirani pokreti glumica te vanjski dojam pregazili bit romana/poeme. Naime, redatelj ga je postavio kao lascivnu koreodramu s elementima recitala i multimedijalnosti (mikrofoni) u kojoj četiri vrsne glumice (Jelena Miholjević, zatim najuvjerljivija Barbara Nola, te Ivana Roščić i gošća iz ZKM-a Nataša Dangubić) te plesačica Viktorija Bubalo progovaraju o traženju ženskog identiteta, ali prije svega izraženom tjelesnošću i požudom, a pritom su nedostavno razrađeni ili pogrešno interpretirani ostali motivi. Primjerice, marginalizirani su motivi potrage za slobodom i prosvjeda protiv obiteljskog naslijeđa i patrijarhalnih konvencija, zatim velika i važna tema disfunkcionalne obitelji i rođaka koji nose noževe te djeda zlostavljača koji svojim ponašanjem prelazi sve dopuštene granice; ponajviše bezdan majke sina s posebnim potrebama, koji nikad neće odrasti, a onda i društva koje je ubio rat i epohe koja je nestala. Također nije razrađen motiv autodestruktivnosti, manjka samopoštovanja i teških misli koje opsjedaju glavnu junakinju. Tome je očito pridonio izbor tematskih blokova dramaturga pa gledatelji koji nisu pročitali roman mogu potpuno pogrešno protumačiti seksualnu slobodoumnost glavne junakinje.

Naglasak na hiperseksualiziranoj tjelesnosti, što se manifestira u koreografiji i kostimografiji, nimalo sofisticirani, čak na trenutke vulgarni plesni pokreti (Viktorija Bubalo) i rokerske kožnate jakne kao simbol tobožnjega bunta i oslobađanja od konvencija Marite Čopo, inače odlične kostimografkinje, zapravo su banalni stereotipi. Naime, ideologija *sex, drugs & rock and roll* s pratećom ikonografijom besciljnih noćnih izlazaka i usputnih seksualnih užitaka samo je jedan manji, no nikako najvažniji segment auto-

> Ivana Roščić, Jelena Miholjević, Barbara Nola foto: Nina Đurđević

ričina putovanja. U takvom spektakularnom, čak senzacionalističkom prikazu romana, izgubila se tragična sudbina žene ratnice, koja u sudaru s istinom – dijagnozom svojega sina s posebnim potrebama, izriče poantu života. Također, predstava ne uspijeva iskazati izraženu emocionalnost predloška, tj. strahove, gnjev, prosvjed i buntovništvo glavne junakinje. Zbog toga je ovakva pojednostavnjena kazališna interpretacija prilično promašen odgovor na brojna pitanja koja frcaju iz romana *Deca* jer ne dotiče njegovu bit, a gledatelje ostavlja prilično ravnodušnima.

U svakom slučaju, od *Gavelline* predstave *Deca* očekivali smo mnogo više, međutim,

dobili smo osrednje kazališno uprizorenje koje se temelji na elementima koreografiranog spektakla i koje iščitava izvanserijski roman/poemu Milene Marković na klišejiziran način. U toj površnosti ističu se manje važni dijelovi, dok oni najdublji slojevi autoričina svjedočenja o obitelji, djeci i tranzicijskom društvu, a osobito njezini krikovi i njezine emocije, ostaju neregistrirani i potisnuti u drugi plan. Zbog toga je velika šteta što dvojac Božić/Kokanov nije promišljenije i sveobuhvatnije zagrebao po literarnom predlošku i uprizorio ga na način kakav taj roman i zaslužuje.